

Kuva: Katja Raatikainen

Luonnehdinta

Lehdes- ja vesaniitty ovat perinteisen maatalouskäytön muovaamia puustoisia niittyjä, joilla avoimet niittylaikut vuorottelevat lehtipuu- ja pensassaarekkeiden kanssa. Lehdes- ja vesaniittyjä on käytetty kuivaheinän sekä lehdeskerppujen tuotantoon. Lehdesniityille ovat tunnusomaisia lehdestyksen takia latvukseltaan monihaaraiset puut. Vesaniittyjen puuta ei ole latvottu, vaan niitä on ajoittain kaadettu ja annettu syntyvien vesojen kasvaa ennen uutta kaatamista, jolloin vesaniittyjen tuntomerkkeinä ovat tyvestä monirunkoisten puiden muodostamat ryhmät. Lehdes- ja vesaniitty ovat lajistoltaan monimuotoisia ympäristöjä, joilla on harvinaisia ja uhanalaisia niittylajeja sekä puoliavoimien kasvupaikkojen vanhoilla lehtipuilla kasvavia uhanalaisia sammalia ja jäkäliä. Lehdes- ja vesaniittyjen puulajeja ovat mm. lepät, koivut, saarni, pihlaja, haapa ja raita.

Lehdes- ja vesaniittyjen perinteinen hoito käsitti kevät-siivouksen (maahan pudonneiden lehtien ja oksien poisto), heinänteon ja jälkilaidunnuksen. Lisäksi lehdesniityillä puuta latvottiin eli lehdestettiin, kun karjal-

le kerättiin lehtikerppuja talvirehuksi. Vesaniityillä puustoa käsiteltiin pidemmin väliajoin. Luontotyyppiin sisältyvät sekä hoidetut että umpeenkasuvat alueet, joilla on vanhoja, aiemmin käsiteltyjä puuta. Lehdesniityltä edellytetään, että siinä on vähintään kymmenen nykyisin tai aiemmin lehdestettyä puuta.

Lehdes- ja vesaniittyjen edustavuuden kannalta keskeisiä piirteitä ovat harva puusto ja pensasto sekä lehdestettyjen tai vesottujen puuryhmien väliset niittylaikut, jotka ovat monilajisia ja matalakasvuisia.

Levinneisyys

Lehdes- ja vesaniittyjä esiintyy nykyisin vain Ahvenanmaalla ja Varsinais-Suomen saaristossa. Aiemmin niitä on ollut myös muualla Varsinais-Suomessa sekä todennäköisesti Uudellamaalla. Ahvenanmaalla umpeutuvia lehdesniittyjä on vielä kohtalaisesti, mutta lounaisaaristossa luontotyyppi on hyvin harvinainen.

Nykytila ja uhkatekijät

Lehdes- ja vesaniittyjä ei enää 1960-luvulle tultaessa käytetty perinteisesti. Ensimmäiseksi loppuivat kevät-siivous ja niitto, mutta laidunnus ja lehdestys ovat paikoin jatkuneet pitempään. Monet lehdes- ja vesaniityt on raivattu pelloksi tai ne ovat kasvaneet umpeen ja metsittyneet. Muita uhkatekijöitä ovat metsittäminen ja rakentaminen. Kohteita on alettu vähitellen kunnostaa ja hoitaa 1970-luvulta lähtien. Kunnostus ja hoito vaativat asiantuntemusta, ja tarvittavat toimenpiteet ovat työläitä ja kalliita. Suojelualueilla toteutettava hoito on luontotyypin ja sen lajirunsauden säilyttämiselle erittäin tärkeää. Yksityismailla luontotyyppiä voidaan hoitaa maatalouden erityisympäristötuella.